

ZBIGNIEW TOROŃSKI (1931-2014)

Urodził się 19 października 1931 roku w Bukaczowcach w powiecie rohatyńskim (województwo stanisławowskie, obecnie Ukraina) w rodzinie inteligenckiej. Ojciec, Tadeusz, i matka, Karolina z domu Regner, byli nauczycielami w miejscowej szkole powszechnej. W 1934 roku rodzina Torońskich przeniosła się do Rohatyna. I tam, w 1937 roku, Zbigniew Toroński rozpoczął edukację w szkole powszechnej. W czasie okupacji sowieckiej i niemieckiej, aż do ukończenia piątej klasy kontynuował naukę w polskiej szkole w Rohatynie. Z końcem 1943 roku rodzina Torońskich – dzieląc los tysięcy mieszkańców Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej – stanęła wobec konieczności opuszczenia, wbrew własnej woli, rodzinnych stron. Na początku 1944 roku, w obawie przed ukraińskimi nacjonalistami, uciekli do Jarosławia. Tam Toroński skończył szkołę powszechną i rozpoczął dalszą naukę w Państwowym Gimnazjum i Liceum. Od jesieni 1945 roku aż do zdania małej matury w 1948 roku kontynuował naukę w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Bergera w Biskupicach w powiecie poznańskim. Tu ojciec sprowadził rodzinę, która osiedliła się na gospodarstwie rolnym. Po likwidacji szkoły w Biskupicach został przeniesiony do Państwowego Gimnazjum i Liceum św. Marii Magdaleny w Poznaniu, gdzie w czerwcu 1950 roku zdał maturę.

W październiku 1950 roku dostał się na Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Poznańskiego (obecnie Wydział Historyczny UAM) na studium historii kultury materialnej, wybierając etnografię jako specjalizację. Studia pierwszego stopnia ukończył w czerwcu 1953 roku, po czym rozpoczął studia drugiego stopnia na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Pod kierunkiem profesora Kazimierza Moszyńskiego napisał pracę magisterską „Trakcja wołowa i końska u ludu polskiego w ciągu ostatnich stu lat” i w styczniu 1955 roku uzyskał tytuł magistra etnografii.

Pracę zawodową rozpoczął jako asystent w Zakładzie Etnografii Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN we Wrocławiu, gdzie został włączony do zespołu pracującego, pod kierunkiem profesora Józefa Gajka, nad *Polskim Atlasem Etnograficznym*. Pracował tam niecałe półtora roku. Z przyczyn rodzinnych musiał bowiem powrócić w 1956 roku do Biskupic. Stąd dojeżdżał do pracy w Poznaniu, gdzie dostał zatrudnienie w Oddziale Kultury i Sztuki Prezydium Powiatowej Rady Narodowej.

Po staraniach o pracę w muzeum, w sierpniu 1963 roku został zatrudniony w Muzeum Narodowym w Poznaniu jako adiunkt w Oddziale Etnograficznym. Pracę w muzeum rozpoczął obejmując Dział Kultury Technicznej. Wspólnie z dr. Stanisławem Błaszczukiem – ówczesnym kierownikiem Oddziału Etnograficznego MNP – uczestniczył w organizacji poznańskiego muzeum i kolekcji etnograficznej budowanej od nowa po wojennych zniszczeniach. Współuczestniczył także w tworzeniu Działów Kultury i Sztuki Ludowej wielu innych muzeów na obszarze całego województwa wielkopolskiego, między innymi w Kaliszu, Międzyrzeczu, Gołuchowie, Szamotułach i Lednogórze; pracował nad utworzeniem (planowanego w latach 60., lecz nigdy nie zrealizowanego) skansenu w Poznaniu.

Jako bliski współpracownik dr. Błaszczyka, od którego uczył się warsztatu muzealnika, po jego przejściu na emeryturę otrzymał nominację na kierownika Muzeum Etnograficznego – Oddziału Muzeum Narodowego w Poznaniu. Kontynuował dzieło odbudowy i rozwoju kolekcji etnograficznej oraz remontu i adaptacji budynku, pozyskanego w latach 60. XX wieku jako siedziby Muzeum Etnograficznego. Powierzoną mu 1 grudnia 1975 roku funkcję kierownika pełnił aż do odejścia na emeryturę. Już wcześniej doceniono jego umiejętności organizacyjne, powołując go na stanowisko wicedyrektora do spraw administracyjnych Muzeum Narodowego w Poznaniu. Funkcję tę pełnił dwukrotnie, w latach 1968-1973 oraz 1979-1981, mimo że był przede wszystkim związany z Oddziałem Etnograficznym MNP (i gdy w 1979 r. po raz drugi obejmował stanowisko wicedyrektora MNP, równocześnie pełnił funkcję kierownika Oddziału Etnograficznego MNP).

Przez lata pracy w Muzeum zainicjował i zrealizował szereg prac. Pozostawił trwałą wkład w budowę Muzeum Narodowego w Poznaniu, a szczególnie jego Oddziału Etnograficznego. Obok zwykłej, codziennej pracy muzealnika związanej z gromadzeniem i naukowym opracowywaniem zbiorów, ze szczególną troską zabiegał o zabezpieczenie, konserwację i upowszechnianie obiektów zabytkowych. Równocześnie z wielką pasją angażował się w promocję współczesnej mu twórczości ludowej i nieprofesjonalnej. Opiekował się Stowarzyszeniem Twórców Ludowych, organizował liczne wystawy dzieł jego członków. Był autorem wielu scenariuszy wystaw i publikacji, kuratorem licznych ekspozycji w MNP, w kraju i za granicą. Zwieńczeniem wieloletniej pracy była, otwarta w 1987 roku, wystawa stała inaugurująca działalność nowej siedziby przy ulicy Grobla 25.

Wiele inicjatyw i starań Torońskiego jako kierownika i jako dyrektora, mimo trudnych czy nawet bardzo trudnych politycznie i gospodarczo czasów, zakończyło się powodzeniem. Spośród niewątpliwych sukcesów należy wymienić choć kilka. Doprowadził do utworzenia i zorganizowania Archiwum Muzeum Narodowego w Poznaniu, dla zabezpieczenia rozproszonej i niszczonej dokumentacji muzeum.

Zadanie to, z dumą, sam uznał za jedno z najważniejszych swoich osiągnięć. Nadzorował i doprowadził w 1986 roku do ukończenia remontu kapitalnego obecnej siedziby Muzeum Etnograficznego w budynku dawnej łoży masońskiej przy ul. Grobla 25. Zorganizował i doprowadził do wyposażenia biblioteki, sali wykładowej oraz wszystkich magazynów zbiorów Oddziału Etnograficznego w sprzęt zaprojektowany specjalnie dla potrzeb poszczególnych kolekcji i pomieszczeń. Widząc konieczność rozbudowania kolekcji pozaeuropejskiej, a także możliwości jej rozwoju, doprowadził do utworzenia w 1974 roku Działu Kultur Pozaeuropejskich, a następnie z niezwykłą determinacją i skutecznością zabiegał o pozyskiwanie specjalnych funduszy na zakupy obiektów. Dzięki zdobytym przez niego dotacjom, lata 1979-1983 były okresem największego wzrostu Kolekcji Pozaeuropejskiej Muzeum Etnograficznego w Poznaniu.

Z Muzeum Narodowym w Poznaniu był związany do końca życia. Pracował w nim, na różnych stanowiskach, nie tylko do chwili przejścia na emeryturę 20 października 1996 roku, ale i dłużej (już w niepełnym wymiarze czasu do 31 sierpnia 1997 r.), gdy potrzebna była jego pomoc przy digitalizacji materiałów archiwalnych pozostałych po dr. Błaszczyku. Nigdy nie stracił zainteresowania działaniami Muzeum, z życzliwością kibicując wszystkim bieżącym wydarzeniom. Nie tylko uczestniczył w kolejnych wernisażach, ale także aktywnie niósł pomoc, między innymi poprzez działalność w Towarzystwie Przyjaciół Muzeum Narodowego w Poznaniu.

Obok pracy zawodowej, z ogromnym zaangażowaniem włączał się w działalność społeczną. Już w czasach młodości (1948-1952) należał do zespołów teatralnych i tanecznych w Biskupicach, był współzałożycielem (1949 r.) koła Ludowego Zespołu Sportowego. Prowadził koło Wszechnicy Radiowej w świetlicy w Biskupicach (1952 r.). W okresie studenckim w Krakowie należał do zespołu tanecznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W czerwcu 1962 roku został członkiem Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Pracował w jego zarządzie pełniąc funkcję skarbnika w latach 1986-2008 (aż osiem kadencji!), a później do 2011 roku pozostawał członkiem Zarządu Głównego. Aktywnie angażował się także w prace w Poznańskim Oddziale PTL, pełniąc funkcję skarbnika (1982-1986 i 1992-1997) i prezesa (1986-1992). Dwukrotnie zorganizował walne zjazdy Towarzystwa połączone z konferencjami naukowymi (w Poznaniu w 1987 r. i w Szamotułach w 1992 r.). Na Walnym Zjeździe Delegatów w Ciechanowcu w 1999 roku przyznano mu członkostwo honorowe PTL.

Był członkiem założycielem, a później ważnym filarem Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Narodowego w Poznaniu, które powstało w marcu 1975 roku. Nieprzerwanie działał w Towarzystwie, pełniąc różne funkcje: wiceprezesa, skarbnika (od 1977 do 2009 r.), członka komisji rewizyjnej. Aktywnie działał na rzecz Towarzystwa do końca swych dni. Od roku 1986, gdy powstał w Poznaniu Oddział Stowarzyszenia Twórców Ludowych, wspierał działających w nim artystów jako członek rady programowej.

Praca ta była zauważana, doceniana i nagradzana. Przyznano mu następujące odznaczenia: Odznakę Zasłużonego Działacza Kultury, Złoty Krzyż Zasługi, Odznakę Honorową Miasta Poznania, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, odznakę

honorową „Za zasługi w rozwoju województwa poznańskiego”, medal „Za ochronę zabytków województwa poznańskiego” oraz złotą odznakę „Za opiekę nad zabytkami”.

W 2007 roku otrzymał także Medal za Długoletnie Pożycie Małżeńskie. Obok nagród zawodowych, ten właśnie medal zasługuje na szczególną uwagę; jest niezwykle wymowny. Zbigniew Toroński stworzył z żoną Władysławą (z d. Szkudlarek) związek małżeński (zawarty w 1956 r.) nie tylko trwały, ale i niezwykle udany. Wychowali dwójkę dzieci – syna Andrzeja (ur. w 1957 r.) i córkę Hannę (ur. w 1960 r.). Kiedy dzielił się opowieściami o swoich bliskich: rodzicach, żonie, dzieciach, wnukach, zawsze mówił o nich bardzo ciepło, z miłością, troską i niezwykle dumą. To oni, najbliżsi: żona, córka i syn otaczali go miłością i opieką, gdy chorował i gdy umierał.

W pracy nie zawsze był jedynie kierownikiem, przełożonym czy urzędnikiem. Znał i rozumiał problemy współpracowników, zarówno zawodowe, jak i osobiste. Cierpliwie uczył nas zawodu, przekazując osobiste doświadczenia i życzliwie wspierał ambicje rozwoju zawodowego. Był otwarty na niekonwencjonalne rozwiązania i odmienny sposób współpracy wnoszony przez kolejne pokolenia. W naszych miłych wspomnieniach na zawsze pozostaną: wspólna praca przy montażu wystaw, jego przestrogi, przypowieści, z humorem opowiadane anegdoty o dziejach i pracownikach muzeum, wizyty i spotkania – te, gdy już został emerytem, podczas których mogliśmy zasięgać porad, odwoływać się do jego pamięci i doświadczenia.

Aneta Skibińska

WYBRANE PRACE ZBIGNIEWA TOROŃSKIEGO

- 1978 *Ludowe instrumenty muzyczne i rzeźba o tematyce muzycznej*, Informator wystawy, Trzcianka: Muzeum Ziemi Nadnoteckiej im. Wiktora Stachowia-
ka w Trzciance.
- 1978 *Ludowe instrumenty muzyczne i rzeźba o tematyce muzycznej*, Informator
wystawy, Koszalin: Muzeum Okręgowe w Koszalinie.
- 1980 *Polskie instrumenty muzyczne*, Informator wystawy, Wrocław: Muzeum
Narodowe w Poznaniu, Muzeum Narodowe we Wrocławiu.
- 1983 (wspólnie z M. Baumannem, R. Lewandowskim), *Sztuka ludowa Hucul-
szczyzny*, Informator wystawy, Poznań: Muzeum Narodowe w Poznaniu.
- 1984 *Jubileusz 50-lecia pracy naukowej dr. Stanisława Błaszczyka*, „Lud” 68,
s. 345-347.
- 1984 *Oddział Muzeum Etnograficznego*, w: H. Kondziela (red.), *Nabytki Mu-
zeum Narodowego w Poznaniu w 40-leciu Polski Ludowej*, Katalog wysta-
wy, Poznań: Muzeum Narodowe w Poznaniu, s. 87-90.
- 1986 (wspólnie z M. Baumannem, Z. Grodecką), *S’vremenno narodno tvorče-
stvo ot oblastta Velikopolska*, Katalog’ t na izložba, Sofiã.
- 1987 (wspólnie z M. Baumannem, Z. Grodecką, R. Lewandowskim, G. Skal-
skim), *Muzeum Etnograficzne w Poznaniu. Oddział Muzeum Narodowego.
Historia, zbiory, działalność*, Poznań: Muzeum Narodowe w Poznaniu.

- 1990 *Stanisław Błaszczyk (1906-1989)*, „Lud” 73, s. 334-347.
- 1991 *Das Ethnographische Museum Poznań – seine Sammlungen und seine Geschichte*, w: T. Peschel (Hrsg.), *Wissenschaftliches Kolloquium: Alltagsgeschichte in ethnographischen Museen. Möglichkeiten der Sammlung und Darstellung im internationalen Vergleich*, Berlin: Staatliche Museen zu Berlin, Museum für Volkskunde, s. 69-71.
- 2002 *Klara Prillowa (1907-1991). Twórca ludowy, etnograf amator, propagatorka folkloru paluckiego*, w: A. Lewicka-Kowalska, E. Fryś-Pietraszkowa, A. Spiss (red.), *Etnografowie i ludoznawcy polscy. Sylwetki, szkice biograficzne*, t. 1, Kraków: Wydawnictwo Naukowe DWN, Oddział PTL w Krakowie, s. 243-244.
- 2010 *Aleksandra Wojciechowska (1930-2009). Etnograf, znawca i animator wielkopolskiej kultury ludowej, autorka scenariuszy i komentarzy do filmów etnograficznych*, w: A. Spiss, Z. Szromba-Rysowa (red.), *Etnografowie i ludoznawcy polscy. Sylwetki, szkice biograficzne*, t. 3, Wrocław, Kraków: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, Oddział PTL w Krakowie, s. 254-256.